

„A magyar tudomány népszerűsítése, komoly kapcsolatok kialakítása volt a célunk” Angliai útjáról számolt be Pauncz Rezső docens a TTIT-ben

Csütörtökön este az Ismeretterjesztő Társulat értelmiségi klubjában kis társaság gyűlt össze fizikusokból, vegyészekből. Jelen volt többek között Koch Sándor Kossuth-díjas egyetemi tanár is, a társulat megyei elnöke. Az érdeklődés Pauncz Rezső docens nyári oxfordi útjáról tartott beszámolóját előzte meg.

Ez év tavaszán egy angol szaklapban olvasták, hogy elméleti kémiai tanfolyamot tartanak nyáron Oxfordban. Érdeklődtek iránta, s a Magyar Tudományos Akadémia támogatta a részvételi javaslatot. A választás a szegedi egyetemen dolgozó Pauncz Rezsőre és a budapesti Hoffmann Tiborra esett.

Nyelvi problémák

— Sajnos, csak egy hét késéssel értünk Angliába — mesélte Pauncz Rezső —, mivel késett a vízum. Bécsig Hattyass professzorral utaztunk együtt, aki Ljubljánba igyekezett fogász kongresszusra. Bécsből repülőgépen mentünk Londonba. Viharban indultunk el s — nagy magasságban — napsütésben utaztunk. A repülőn szóbaelegyedtünk egy skót utatársunkkal, s a beszélgetés megnyugtatóan angol nyelvtudásunk felől. Annál inkább meghökkentünk, mikor Londonban a hordárnak egy szavát se értettük meg. Oxfordban aztán mégis bevált nyelvtudásunk.

Milyen volt a tanfolyam?

— A tanfolyamon Coulson, Longuet Higgins és Dewar professzorok tartottak előadásokat. Maga a tanfolyam két részre oszlott: előadásokra és laboratóriumi foglalkozásokra. A laboratóriumi foglalkozásokon három előre kidolgozott problémát kellett megoldanunk. Kellő mennyiségben biztosított számunkra ezekhez számológépeket. Coulson professzor egyébként a kémiai kötés általános problémáival foglalkozott, s az utolsó hónapok legmodernebb irányairól nyújtott áttekintést; Longuet Higgins legújabb kutatásait ismertette a szerves vegyületek színképeire vonatkozóan, Dewar pedig a rezonancia-elmélettel foglalkozott. Hoffmann Tibor és magam is tartottunk félórásra egy-egy negyven perces előadást a budapesti, a

Vízum- és lakáskérdések

— Egyik este Coulson professzor látott vendégül bennünket vacsora után. A beszélgetés folyamán kijelentették a professzorok, hogy szívesen eljőnnének Magyarországra. Egyetlen nehézsége ennek, hogy az autók számára nemigen lehet »útlevél«-t szerezni. Már pedig anélkül igen költséges lenne az utazás. Hasonlóképpen a tanfolyamon résztvevő többi kutató is szívesen ellátogatna hazánkba.

— Egy másik alkalommal az asszisztensekkel voltunk együtt s szóba került a lakáskérdés — ami nemcsak Szegeden probléma. Náluk azért is nehéz kérdés ez, mert igen drágák a lakások, a fizetéseknek átlagosan 30 százaléka lakbérre megy.

A „gondolkodó”-gép

— Oxford után Cambridgebe is ellátogattunk. Megragadta figyelmünket az

egyetem matematikai laboratóriuma, illetőleg az ott elhelyezett többemeletes számológép, amely mintegy harmincezer elektroncsővel működik. A gép bármilyen komplikált műveletsort elvégez, csak előre rögzíteni kell benne a műveletek sorrendjét. Hallottuk, hogy egy hasonló gép segítségével műszaki szövegek nyersfordítását is el lehet végezni.

— Másik érdekes tapasztalatunk az egyetem szervezésére vonatkozik. Az újabb egyetemek Angliában is a miénkhöz hasonló szervezésűek, a régebbiek — bár ott is érvényesül ilyen törekvés — még főként kollégiumokra tagozódnak. Mindkét egyetemi városban rengeteg régi, görögös és renaissance kollégiumi épület volt.

Az érdekes beszámoló után Pauncz Rezső a magával hozott képeket vetítette fel, majd a hallgatóság tett fel kérdéseket. Az előadó beszámolója végén kifejezte nyomását, miszerint a magyar tudomány külföldi népszerűsítésért, értékes tudományos kapcsolatok kötéseért nem hiába fáradoztak.

Csaknem egymillió forint értékű játékot készít karácsonyig a NIVO KTSZ

Az ország egyik legnagyobb fajtájkokat és mackókat készítő szövetkezete a szegedi NIVO KTSZ. Szépkivitelű, olcsó játékaikat nemcsak a városban, hanem ország-szerte is kedvelik a gyerekek. A „rakomány” együtt 8 forintért kapható teherautóból évente mintegy 50 000 darabot gyártanak. Nemkevése szeretik a kisfiúk az expresszvonatokat, vagy az Ikarus-autóbuszokat, amik ugyan csak itt készülnek. A kislányok sok kedves játéka is innen kerül ki. A kis kombinált szobabútorok, konyhagarnitúrák mellett főleg azok a csinos kivitelű babakocsiak a legkeresettebbek, amelyek 18.40 forintért valamennyi játékszerben kaphatók.

A fajtájkok legnagyobb részét hulladékanyagból készítik és ezzel jelentős megtakarítást érnek el. Azokból a kisebb fadarabokból, amik bútort, vagy más célra már nem alkalmasak, kifogástalan kivitelű játékokat gyártanak. Különösen nagy gondot fordítanak a szép és tartós festésre.

Alig van olyan gyerek, akit nem játékaik között mackót ne találjanak. Az ország játékszerüzleteinek mackórendelését hetven százalékban innen elégítik ki. Ebben az évben még 8000 darabot készítenek fehér, drapp és barna színben, hétéfélé nagyságban. A fajtájkokkal együtt karácsonyig csaknem egymillió forint értékű játékot ad át a szövetkezet a kereskedelemnek. Készítményeik külföldre is eljutnak. Mintegy 5000 darab iskolatáblát exportálnak Ausztriába, 18.000 mackót Belgiumba.

Most amikor a szövetkezet dolgozói a forradalmi műszakban még több és szebb játékot akarnak gyártani, már készítik az új modellek terveit is. A festett nagyméretű kombinált babaszoba és babakonyha mellett politúrozott babahálószobát akarnak készíteni. Kétfajta vonat és egy nagy hajó mintatípusai is bizonyára nagy tetszést aratnak. A szövetkezet tervezőbrigádja még több kedves újjal készül az akkori jövő tendenciák megvalósítására.

HIKÉK

— Szovjet—amerikai filmcsere. A VOKSZ filmosztályán megbeszélés zajlott le Smith, az Egyesült Államok művészeti alapjának igazgatója és Alekszandrov rendező között a rendszeres szovjet—amerikai filmcsere megszervezésének módjairól.

— Egyre több Petőfi politikai kör kezdődik az üzemi ifjúság körében. A vasipari DISZ-fiataloknál a múlt héten indították meg a Petőfi politikai kört. A politikai körök vezetői Szőke János, Stecner Mária és Solyomvári József DISZ-fiatalok. Az első előadás »A második DISZ-kongresszus határozata az ifjúság neveléséről« címmel hangzott el. (M. I. levelezőnkől.)

— Giuseppe de Santis olasz filmrendező és felesége Moszkvába érkezett nemrég. A kiváló olasz filmrendező Moszkvában a szovjet filmművészet fejlődését kívánja tanulmányozni.

— Mi van a postás kultúrcsoporttal? Sz. K. levelezőnk hiányolja a postás kultúrcsoport szereplését. Szeretné, ha a kultúrotthonban a színház előadásain és a filmvetítéseken kívül időnként a kultúrcsoport is tartana műsoros esteket, színdarab-előadásokat. Ekkor bizonyára a közönség is gyakrabban látogatna a kultúrotthonba. »Kérem az illetékeseket — írja levelezőnk —, hogy tegyenek meg mindent a kultúrcsoport fellendítése érdekében, hogy ne vesszenek kárba a kultúrcsoport múlt sikerei«.

— Sartré filmet írt. A Film Spiegel beszámol arról, hogy Jean Paul Sartré — a »Nyekraszov« című, párizsi körökben nagy vihart kavart színdarab szerzője — filmet írt »Boszorkányüldözés« címmel. A film főszerepét Yves Montand és Simone Signoret alakítják majd.

— AZ ELSŐFOKÚ TÜZRENDEZETI HATÓSÁG felhívja a dolgozók figyelmét, hogy a város területén takarmányt berakodni csak a tüzrendezeti hatóság engedélyével lehet. Akinek múlt évi engedélye van, meghosszabbítás végett az elsőfokú tüzrendezeti hatósághoz (Szeged, Kossuth Lajos sugárút 15.) küldjék be. Azok a dolgozók, akik még berakodási engedéllyel nem rendelkeznek, mielőbb kérjék azt meg az elsőfokú tüzrendezeti hatóságtól. A takarmány-berakodásokat ellenőrzik és ahol mulasztást tapasztalnak, ott szabálysértési eljárást indítanak.

A leleplezett kulák

Az elmúlt napokban Domokos József, Szeged, Felsővárosi Feketeföldek 194. szám alatt lakó kulák azzal állított be a II. kerületi Tanács mezőgazdasági osztályára, hogy teljesítette ősi gabonavetés tervét, sőt még az anyja, Domokos Sándor dorné helyett is elvett ősszesen 4 hold kenyérgabonát. Az osztály vezetője tudomásul vette a jelentést, de gyanus lett neki a kulák nagy igyekezete, s elhatározta, hogy próbát tesz Domokos földjén, meggyőződik róla, igazat mondott-e a kulák. Először Domokos lakására ment, hogy jöjjön ki, mutassa meg a határban, hol a földje. A kulák erre kezdett melege lenni, de csakhamar feltárlta magát. Kiment a ha-

tárba, valóban megmutatott a mezőgazdasági előadónak egy kétholdas forma búzavetést.

A kuláknak azonban nem volt szerencséje. Csakhamar előkerült ugyanis valahonnan a megmutatott búzavetés igazi gazdája, Sándor József, Pille utcai dolgozó paraszt is, aki igen felháborodott, amikor megtudta, hogy Domokos József kulák az ő munkájával dicsekedett.

A mezőgazdasági előadó felelősségre vonta a kulákot, s kiderült, hogy a kulák vetése nincs sehol. Eddig még egy borzodafeneknyit sem vetett be, szándéka volt, hogy nem is vet. A pórlujárt szabotáló kulák büntetésért elnyeri méltó büntetését.

Orosz nyelvi társalgási órák a középiskolákban

A középiskolai tanulók orosz nyelvi tanulmányainak elmélyítése és beszédképességének fejlesztése érdekében, ebben a tanévben is megindítják az orosz társalgási órákat.

Az elmúlt tanévben ezeknek az óráknak a megszervezéséről és ellátásáról a helyi MSZT-szervek gondoskodtak. Az MSZT központja és az Oktatásügyi Minisztérium között azonban megállapodás

jött létre, melynek értelmében az idei tanévtől kezdődően a középiskolák igazgatói gondoskodnak az orosz nyelvi társalgási csoportok megszervezéséről és az órák megtartásáról.

Az orosz nyelvi társalgás heti két órát vesz igénybe, és rendkívüli tárgynak tekintendő. Az órák teljesen díjtalanok a résztvevő tanulók számára.

Mezőgazdasági könyvhét kezdődik

A párt júniusi határozatát a mezőgazdaság szocialista átszervezését, a mezőgazdasági termelés fellendítését jelentősen elő tudja segíteni a mezőgazdasági szakpropaganda az új és fejlett módszerek széleskörű ismertetésével. A mezőgazdasági dolgozók szakmai képzettsége és az általános ismeretek növelése érdekében október 29. és november 13. között mezőgazdasági könyvvásár lesz. A könyvvásár célja, a széleskörű propagandatevékenység annak érdekében, hogy a falusi dolgozókkal megismertessék a mezőgazdasági szakirodalmat, valamint a politikai ismeretterjesztő szépirodalmi műveket is.

Az országos mezőgazdasági szakkönyvvásárt a Szegedi

Allami Könyvtérjesztő Vállalat 207-es sz. boltja rendezi, a tanács népművelési és mezőgazdasági osztályaival karöltve. Szeged területén 6 termelőszövetkezetben és három kultúrotthonban, valamint a Népfőnt-bizottság helyiségében kiállítás egybekötött mezőgazdasági könyvvásárt rendez ezen idő alatt a könyvtérjesztő vállalat. A vásárok eredményes megrendezése érdekében az Allami Könyvtérjesztő Vállalat versenyfelhívást intézett a termelőszövetkezetekhez, gépállomásokhoz és állami gazdaságokhoz. A TTIT megyei titkársága keskenyfilmvetéseket rendez, hol ismertetik a dolgozókkal az egyes szakkönyvek jelentőségét.

— A Magyar Szinkronfilmgyártó Vállalat dramaturgiáján megkezdtek a »Husz János« című színes csehszlovák film és a »Mennéülés Franciaországba« című olasz film munkálatait. A két film szinkron-rendezői Dienes Ferenc és Kiss József lesznek.

— A SZOT és a DISZ közös rendezvényeként tartottak ifjúsági előadásokat a Lemezgyárban az ifjúság kulturális nevelésének programja keretében. Ezek az előadások többek között az ifjúság helyes magatartásáról, a kulturált viselkedésről beszéltek.

A SZEGEDI HALÁSZAT

nálunk a múltban. Számos gazdaságtörténeti adat bizonyítja ezt. Már a magyarság első megtelepülésében is valószínűleg szerepe volt hazai folyóink akkori halbőségének. Néhány középkori adat páratlan halbőségéről ad számot. Ha feltételezhetően túloz is Galeotti, Mátyás király történetírója, amikor megjegyzi, hogy Magyarországon „a vizek egyharmada hal”, adata mégis jelzi folyóink, tavaink akkori halgazdagságát.

Szeged mindig fontos központja volt a hazai folyóvízi halászatnak. Már a XIV. században több ezer halász élt itt. Bertandon de la Broquiére XV. századi francia utazó beszámol arról, hogy olyan nagy folyóvízi halakat sehol sem látott, mint Szegeden. Egyes későbbi adatok szerint annyi halat fogtak ki a Tiszából, hogy egy részét állatok hizlálására használták fel.

A nagy halgazdagságra azonban súlyos csapást mérték a XIX. századi nagy folyószabályozások. A szabályozási munkálatokat irányított látóköréből teljesen kiesett e fontos nemzetgazdasági szempont. A szabályozás során nem tördtek azzal, hogy teljesen kiszárítják a növényzetben gazdag, könnyen fölmelegedő szeli vizeket és ezzel a halak szaporodását nagy mértékben gátolják. Közismert ugyanis, hogy e sekély, partmenti vizek a legalkalmasabbak az ikrázásra, az ivadék kikélsére és a kis halak megerősödésére. A halállomány rohamos csökkenését idézte elő a rablógazdálkodás is, amely a kapitalista rendszer idején folyt. A halászati törvényt is csak 1888-ban hozták, de a tőkés vállalkozók rendszeresen kijátszották ezt is.

Herman Ottó, a nagy természettudós harcolt lehanyatló halászatunk felélesztéséért. Nyomatékosan hívta föl a figyelmet

a mesterséges haltenyésztésre, amely nemcsak pótolni képes az elveszett értékeket, hanem fontos új gazdasági ágat jelent. Herman Ottó terveit a magántulajdonosi viszonyok között alig haladhattak előre. Néhány vállalkozás bizonyította csupán a nagy tudós terveinek életrevalóságát.

A felszabadulás mérföldkövet jelentett halászatunk és halgazdaságaink életében is. Természetes vizeink a halászati termelőszövetkezetek kezébe kerültek, különböző típusú halgazdaságaink száma pedig nagy ütemben növekszik.

Szegeden megalakult már 1946-ban a Kossuth Halászati Termelőszövetkezet. Jelenleg 43 halászati dolgozó látja el a sokágú teendőket. A szövetkezet egészséges fejlődését mutatja, hogy a beszolgáltatási versenyben országos viszonylatban második helyre került. A szövetkezet készpénz-vagyona 140.000 forint.

A halászok erejét, ügyességét és tapasztalatát ugyancsak próbára teszi mesterségük. Napi munkájuk korahajnalban kezdődik és délutánig tart. Kitűnően kell bánniuk szerszámaikkal, a nagyhalóval, porondhalóval, fenékhorggal, varrával és egyéb halászó alkalmatossággal. A szerszámok közül a legalkalmasabbat halfajonként, vízenként, sőt évszakonként választják ki. Így például tavasszal a Maroson varsával, a Tiszán csapóhorggal halásznak. Júniustól elsősorban fenékhorgot, augusztustól nagyhálót (laftolót) használnak. Érdekes, hogy minden évszaknak megvannak azok a jellemző halfajtái, amelyeket ekkor nagyobb számban fognak. Április—június főleg a harcsa ideje, júniustól augusztusig sok pontyot és süllőt fognak, később pedig a márnára és a keszegfélékre kerül sor. Az idén májusban, kiemelkedő halásszákmányt ejtettek

a szövetkezet halásza. Öt darab 50 kg-on felüli harcsát húztak partra. A két legnagyobbat a 60 éven felüli Juhász Péter fogta ki. Egy-egy halásszákmány a Tiszán szegedi szakaszán 30—50 kg halsszákmányt ejtenek. A jugszlávokkal való megegyezés alapján a határszéli közös folyószakaszon a tilalmi időben is halászhattak és ekkor 80—100 kg-os fogást is elértek.

A kifogott halat helyben értékesítik. Egy része vendéglői fogyasztásra kerül, a többit a halcsarnok árusítja. Szeged igényes halfogyasztó város hírében áll. Valóban nálunk a friss élő halat veszik csupán. Ebből viszont nagy kereslet mutatkozik. Régebben könnyebb volt ezt az igényt kielégíteni, mert nagyobb halászó területek kaptak Szeged a halat. Ma már Hódmezővásárhelyen és Csongrádon is halászati termelőszövetkezetek alakult és meg kellett osztani a vizeken. A halászúséglet kielégítésében fontos szerepet játszik a felfertő halgazdaság is.

A felszabadulás óta fellendülő haltenyésztésünk sokat ígérő új módszereket is alkalmaz. Újszerű nálunk például a rizsföldi haltenyésztés. A tudomány is szorosabb kapcsolatot teremtett a gyakorlattal és már eddig is számos vívámányát adta át a haltenyésztésnek (jó halfajták kitegyesztése, táplálék-kísérletek, halbetegségek gyógyítása stb.). Szegeden a Tudományegyetem Állattudományi Intézetében és a Földrajzi Állattani Tanszéken folyik a hazai halakkal kapcsolatos tudományos kutatás, mely fokozódni fog a meginduló Tisza-kutatás keretében.

Elmondhatjuk, hogy halászatunk és haltenyésztésünk nagy jövő előtt áll. Népgazdasági területeinkben helyet kap halállományunk növelése is, ennek valóra váltása biztosítja, hogy halastavaink és természetes vizeink a mainál több és jobbminőségű halat juttatnak dolgozóink asztalára.

Székely Lajosné

A késő őszi nap beragyogja a Tisza alig fodrozódó felszínét. Széliden hőmpolygós a mi kedves folyónk, vízből néha ki-kibukkan egy-egy rovarra vadászó hal feje, de mire jobban megnéznénk, már csak vízgőyfüket láthatunk.

Ha a sárgás, iszapos vizet átlátszóvá tudnánk varázsolni, érdekes világ tárulna szemünk elé. A vizek rejtett élete is bizonyítja a természet roppant formagazdagságát. Az édesvizek világát az egyesítőtektől a gerincesekig különböző fejlődési fokon álló fajok népesítik be. Vannak itt szivacsok, hidra-állatok, különböző férgek, ízeltlábúak, puhatestűek, de számunkra kétségtelen, hogy a gerincesek legelterjedtebb vízi képviselői, a halak a legfontosabbak. Ezekre helyenként a vidra is vadászik.

Ez a sok faj megszámlálhatatlan egyedével bekapcsolódik egy hatalmas körbe, mindegyik része, fontos szereplője az úgynevezett táplálékláncnak. Ez azt jelenti, hogy az alacsonyabbrendű élőlény táplálékul szolgál a magasabbrendűnek, de a magasabbrendű elpusztulva és a baktériumok hatására szétesve úgy kapcsolódik a körforgásba, hogy az alacsonyabbrendűek tápláléka lesz. E körfolyamat állandó egyenletes működése igen fontos a vízi élet biológiai egyensúlyának fenntartása szempontjából. Ha ez az egyensúly valamilyen ok, külső körülmény folytán megbomlik, pusztulás fenyeget egy sor élőlényt, főleg a magasabbrendűeket. Persze folyóvizeinkben az ilyen veszély kevéssé fenyeget.

Bármennyire érdekes és színes a vizek belső világa, a kutatókat, halászokat, és természetbarátokat lefűszámláló, a legtöbb ember csak az éttermekben, vagy otthon ünnepi ebédjein jut szoros és, valljuk be, kellemes kapcsolatba ezzel a világgal. A halhús valóban ízletes és tápláló étel, előállítás pedig jóval kisebb befektetést igényel, mint egyéb húsek. Hiszen a hal a természetes vizekben magától nő és szaporodik.

Még nagyobb volt a hal jelentősége